א)עשו שאינו זוכה כזוכה מ"ט עניים גופייהו ניחא להו כי היכי דכי אגרו לדידהו נלקוט בנייהו בתרייהו ופליגא (א) דר' חייא בר אבא דאמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן [א]לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש אלא גדול וסמוך על שלחן אביו זהו קטן קטן ואינו סמוך על שלחן אביו זהו גדול: מציאת עבדו ושפחתו העברים הרי הוא של עצמן: אמאי לא יהא אלא פועל ב)ותניא [ב]מציאת פועל לעצמו במה דברים אמורים בזמן שאמר לו נכש עמי היום עדור עמי היום אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו לבעל הבית אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן הכא בעבד נוקב מרגליות עסקינן שאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת רבא אמר במגביה מציאה עם מלאכתו עסקינן רב פפא אמר [ג]כגון ששכרו ללקט מציאות והיכי דמי דאקפי אגמא בכוורי: ג)האי שפחה היכי דמי אי דאייתי שתי שערות מאי בעיא גביה ואי דלא אייתי שתי שערות אי איתיה לאב [ד]דאבוה הויא ואי דליתיה לאב תיפוק במיתת האב ד)דאמר ריש לקיש אמה העבריה ה)קנה עצמה במיתת האב מרשות האדון מקל וחומר ולאו איתותב ריש לקיש נימא מהאי נמי תיהוי תיובתא לא לעולם דאיתיה לאב ומאי הרי הן שלהן לאפוקי דרבה: מציאת אשתו: גירשה פשיטא הכא במאי עסקינן [ה]במגורשת ואינה מגורשת ו)דאמר רבי זירא אמר שמואל [ו]כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת בעלה חייב במזונותיה טעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה כי היכי דלא תיהוי לה איבה הכא אית לה איבה ואיבה:

מתני' ז)מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר שבית דין נפרעין מהן אין בהן אחריות נכסים יחזיר שאין בית דין נפרעין מהן דברי רבי מאיר וחכמים אומרים [ז]בין כך ובין כך לא יחזיר מפני שבית דין נפרעין מהן: **גמ'** במאי עסקינן אילימא כשחייב מודה כי יש בהן אחריות נכסים אמאי לא יחזיר הא מודה ואי כשאין חייב מודה כי אין בהן אחריות נכסים אמאי יחזיר נהי דלא גבי ממשעבדי מבני חרי מגבא גבי לעולם [ח]כשחייב מודה והכא היינו טעמא דחיישינן שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין אי הכי כל שטרי דאתו לקמן ניחוש להו הכי כל שטרי לא ריעי הני ריעי אלא הא ח)דתנן [ט]כותבין שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו לכתחילה היכי כתבינהו ניחוש שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין אמר רב אסי

בשטרי

רבי יוחנן אמר לא גדול גדול ממש. [א] מפרש ר"ת כי היכי דפליגי הכא פליגי נמי גבי עירוב דתנן בפ' חלון (עירובין דף עט: ושם ד"ה ומזכה) ומזכה להם על ידי בנו ובתו (ב) ולשמואל דאמר הכא קטן ממש התם נמי גבי עירוב אינו זוכה דידו כיד אביו כיון דמציאתו לאביו ה"ה כל זכיותיו לאביו ואמה העבריה אע"פ שהיא קטנה זכיא בעירובה דמציאתה אינה לאדוניה אף על גב דשמואל אית ליה פרק התקבל (גיטין דף סד: ושם ד"ה אלא) קטן זוכה לעצמו ואינו זוכה לאחרים הא מפני התם שאני שתופי מבואות דרבנן והא דאמר שמואל פרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מט. ושם: ד"ה וקטן) דעירוב משום קנין ל)ורבא אמר משום דירה ואמר איכא בינייהו קטן הא פר"ת התם דאית ליה בית לקטן קאמר ולא כפרש"י שפי' שאינו גובה העירוב לפי שאינו זוכה ולר"י דאמר לא גדול גדול ממש ה"ה דגבי עירוב נמי דקטן ואינו סמוך על שולחן אביו זוכה כאמה העבריה וגדול סמוך על שולחן אביו אינו זוכה וצריך ליזהר שלא לזכות העירוב ע"י בנו הגדול הסמוך לשולחנו דקי"ל כרבי יוחנן לגבי שמואל כדאמר פרק מי שהוציאוהו (שם מז:) ועבדו ושפחתו העברים אע"ג דסמוכין על שולחנו מציאתם לעצמם וכן זוכין בעירוב ולא הוי ידם כיד האדון דלא שייך איבה אלא בבנו שדרכו לזונו תמיד ואם לא יפרנסו אביו לא יפרנסנו אחר אבל אדם אחר מעלמא סמוך על שולחן חבירו חנם כגון יתום וכיוצא בו אין סברא שתהא מציאתו לחבירו וכ"ש עבד ואמה שבשכר טרחם הם אוכלים ובתו אפילו נערה ואינה סמוכה על שולחן אביה מציאתה לאביה משום איבה דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין כדאמר בפרק מ)נערה (כתובות דף מו ושם) נ)ולא כרש"י שפירש משום דכתיב בנעוריה דההוא בהפרת נדרים הוא דכתיב כדאיתא בפרק קמא דקדושין (דף ג: ושם) ופרק נערה (שם מו:) ואשתו דזכיא בעירוב אף על גב דידה כיד בעלה מוקי לה בסוף נדרים (דף פח:) דאית לה בית באותו מבוי דמגו דזכיא לנפשה זכיא נמי לאחריני: **במגביה** מציאה עם מלאכתו. וא"ת הא דתניא בפ"ק דקדושין (דף טז:) אמה העבריה מציאתה לאביה ושכר בטלה לרבה היכי מתוקמא אליבא דרבא דאם הגביהה עם מלאכתו ליכא שכר בטלה ואם לא הגביהה עם מלאכתו א"כ מציאתה לאדוניה וי"ל דהתם ודאי צריך להעמיד בנוקבת מרגליות: **ששכרו** ללקט מציאות. [ב] וה"פ דברייתא בד"א בזמן שאמר ליה עשה עמי באותו ענין שהוא כמו נכש עמי היום אבל אמר ליה עשה עמי מלאכה של מציאות כו': **מאי** בעיא גביה. דהיא נמי אינה יכולה למכור עצמה אחרי כן כדאיתא בספרי: **ולא** לוה עד תשרי. פירוש ועתה רוצה ללות בו שיש לו טורח לכתוב שטר אחר וגם כדי להרויח פשיטי דספרא אבל אין לפרש שכבר לוה בו קודם שנפל דא"כ מאי משני הני ריעי לפי שנפל ויש הוכחה דמשום פסולו לא נזהר לשומרו והא לוה בו כבר ופשיטא שנזהר לשומרו: **כותבין** שטר ללוה אף על פי שאין מלוה עמו. וליכא למיחש למחזי לשקרא כמו ס)באשרתא דדייני דאם כתבו קודם דנחזי חתימת ידי סהדי (ג) פסולה דהכא כיון שהוא כותב חובתו לא שייך מחזי כשקרא:

עשו את שאינו זוכה כזוכה. אע"פ שאין לקטן זכייה במקום אחר כאן עשאוהו כזוכה: **מאי טעמא עניים גופייהו ניחא להו.** בהאי תקנתא דכי אגרו להו לדידהו כו': **ופליגא.** דשמואל דפירש טעמא דמתני' משום דלית ליה זכייה: **אדר' חייא בר אבא.** דאמר אף גדול שיש לו זכייה אם סמוך הוא על שולחן אביו מציאתו לאביו משום איבה אבל אינו סמוך על שולחן אביו אפילו הוא קטן מציאתו שלו: **לא יהא אלא פועל.** לא יהא עבדו אלא שכיר בעלמא תנינא דמציאתו לבעל הבית בזמן שלא פירש לו לאיזו מלאכה שכרו ועבד זה כשקנאו רבו לסתם מלאכה קנאו: **שאין רבו רוצה לשנותו.** הלכך לא ניחא ליה שיגביה לו מציאה דמציאה מעולה בדמיה משכר ביטול מלאכתו לא שכיחא הלכך אי אתרמי ואשכח שלו הוא וישלם לרבו שכר ביטולו: **עם מלאכתו.** שלא ביטל כלום הלכך לעצמו: **רב פפא אמר.** הא דתניא פועל מציאתו לבעל הבית: **ששכרו ללקט מציאות.** הרבה: **והיכי דמי.** דאתרמי: **דאקפי אגמא בכוורי.** שצף הנהר חוץ לגדותיו וצפו הדגים שם וכשיבשו המים היוצאים נמצאו שם דגים הרבה. ט)דאקפי תרגום של הציף כדמתרגמינן ויצף הברזל וקפא ברזלא (מלכים ב ו): **מאי בעיא גביה.** הא תניא יוצאה בסימנין: **דאבוה הויא.** מציאתה דהא קטנה היא: **ואי דליתיה לאב.** מאי בעיא גבי האדון תיפוק מיניה במיתת האב: **מקל וחומר.** בפרק קמא דקדושין (דף טז.) מה סימנין שאין מוציאין מרשות האב מוציאין מרשות האדון כדילפינן ויצאה חנם י) אלו ימי בגרות אין כסף אלו ימי נערות מיתת האב שמוציאה מרשות האב שאינו מוריש לבניו מה שזכתה לו תורה בבתו שיהא מעשה ידיה לאחין כדילפינן (כתובות דף מג.) והתנחלתם אותם לבניכם כ) ולא בנותיכם לבניכם אינו דין שמוציאה מרשות האדון: **ולאו איתותב רבי שמעון בן לקיש.** בקדושין (שם): **לאפוקי דרבה.** לאפוקי שאינו של רבה אלא של אביה וקרי ליה שלהן משום דאב מינה קזכי: **במגורשת ואינה מגורשת.** כגון זרק לה גיטה ספק קרוב לה ספק קרוב לו ברה"ר: **חייב במזונותיה.** ומשום הכי אצטריך לאשמועינן דמציאתה שלה דטעמא מאי אמור רבנן מציאת האשה כו': **מתני' אחריות נכסים.** שעבוד קרקעות שיגבה מהן: יחזיר ולא יחזיר טעמא בגמ' מפרש: **גמ' כשחייב מודה.** שהלוה מודה שהשטר אינו פרוע: **אמאי לא יחזיר.** אם לטרוף לקוחות בא בדין הוא טורפן: **ממשעבדי.** ממקרקעי שמכר אחרי כן: **הני ריעי.** הואיל ונפל אתרע דיש לומר אם היה כשר היה נזהר בו:

בשטרי

אביי

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פי"ז מהל' אבידה הל' יג סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' ער סעיף ב:

קה ב ג מיי' פ"ע מהל' שכירות הל' יא סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

קו ד מיי' פי"ז מהל' אבידה הל' יג סמג עשין עד (טוש"ע ח"מ סי' ער סעיף ב):

קז ה מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף ב וטוש"ע אה"ע סי' פד:

קח ו מיי' פי"ח מהל' אישות הלכה כה טוש"ע אה"ע סי' לג סעיף ב:

קט ז ח מיי' פי"ח מהל' אבידה הלכה א סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' סה סעיף ו:

קי ט מיי' פכ"ג מהל' מלוה ולוה הלכה ה ופכ"ד שם הל' א סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף יג:

◆

מוסף רש"י

עשו את שאינו זוכה כזוכה. במקומות הרבה מפני תקנה עשו כן לר' יוסי בהניזקין (גיטין נט:) עני המנקף בראש הזית ומצודות חיות ועופות ומציאת חרש, ובבכורות (יח:) כל שחליפיו ביד כהן פטור מן המתנות, ובגמרא דשנים אוחזין (כאן) השוכר את הפועל ילקט בנו אחריו, דאף על פי שאין זכיה לקטן, עשאוהו כזוכה, ובכולן י"ל מפני תקנה עשו (גיטין ל.). בזמן שאמר לו נכש עמי היום. דלא נשכר עמו אלא לניכוש ועידור, וכשהגביה המציאה אין זו ממלאכת בעל הבית וקנאה פועל והוא ינכה לו משכרו שכר פעולת ניכוש ועידור כל שעת הגבהה (לעיל י.). אבל אמר לו עשה עמי. מלאכה היום כל מלאכה שהוא עושה מלאכת בעל הבית היא וקנה בעל הבית (שם). במיתת האב. אביה (קדושין טז.). חייב במזונותיה. עד דיהב לה גט ודאי (רשב"ם ב"ב מז:). אם יש בהן אחריות נכסים. שמשעבד לוה נכסיו לאותה מלוה, לא יחזירנו מוצאו למלוה ואפילו הלוה מודה שהוא חייב לו, דחיישינן שמא פרעו ומן הלוה נפל וזה שהוא מודה עצת קנוניא היא ביניהם לטרוף לקוחות ויחלקו ביניהם (כתובות נא.). שבית דין נפרעין מהן. לאחריות טעות סופר הוא וטריף ממשעבדי ומפסדי לקוחות (שם). כותבין שטר ללוה. להיות מזומן בידו לתת למלוה כשילוה לו מעות, אע"פ שאין מלוה עמו (רשב"ם ב"ב קסז.).

◆

רבינו חננאל

ואסקה רבא עשו הקטן שאינו זוכה לעצמו מן התורה כזוכה מאי טעמא עניים גופייהו מחלי ליה דניחא להו דנלקטו בנייהו נמי בתרייהו דידהו ולפיכך אמר ר' יוסי בניו ואשתו מלקטין אחריו. פי' אינו זוכה כזוכה כדתנן פרק כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול. המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני וכו' ואוקימנא אע"ג דלא אתו לידייהו כו'. ועולא אמר הא מני ר' יוסי היא דאמר עשו את שאינו זוכה כזוכה דתנן בבכורות כל שחליפין ביד כהן פטור מן המתנות וכו' עשו את שאינו זוכה כזוכה מאי טעמא עשאוה כשדה שהלכו בה הנמושות עניים גופייהו מסחו דעתייהו מההיא שדה אמרי בניו ואשתו דהאיך מלקטי בתריה פי' עשאוה כשדה שהלכו בה הנמושות כדתנינן מאימתי כל אדם מותרין בלקט ובשכחה ובפאה משהלכו בה הנמושות.

מסורת הש"ס

א) גיטין נ. בכורות יח., ב) לעיל י. לקמן קיח., ג) גיטין סד:, ד) קדושין טז., ה) [קונה את עצמה כצ"ל], ו) כתובות מז: ע"ש גיטין עד. ע"ש ב"ב מז: ע"ש, ז) כתובות נא. [לקמן יז. יט.], ח) [ב"ב קסז:], ט) עי' רש"י זבחים ו. ד"ה קופיא, י) [שמות כא], כ) [ויקרא כה], ל) צ"ל ורבה, מ) [אלו נערות מ:], נ) [וע"ע תוס' כתובות מז. ד"ה משום איבה], ס) [כתובות כא:],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' ופליגא אדר' חייא: (ב) תוס' ד"ה ר' יוחנן וכו' בנו ובתו הגדולים דלשמואל דאמר הכא: (ג) ד"ה כותבין וכו' ידי סהדי אחתימת ידייהו פסולה דהכא:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ר"י מפרש ר"ת כו'. נ"ב ורמב"ם חולק: [ב] שם ד"ה ששכרו וה"פ כו'. נ"ב והרמ"ה מפרש ששכרו סתם ומראה ללקט לו מציאות:

◆

רבינו חננאל (המשך)

ופליגא הא דר' יוחנן דאמר לא גדול גדול ממש ולא קטן קטן ממש אלא [גדול] וסמוך על שולחן אביו זהו קטן. קטן ואינו סמוך על שולחן אביו זהו גדול אדשמואל. מציאת עבדו ושפחתו העברים הרי אלו שלהם. ומקשי' והתניא בפועל אם שכרו עשה עמי מלאכה מציאתו לבעה"ב ולא יהיה העבד כפועל ומשני ר' יוחנן בקונה עבד נוקב מרגליות דאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת דלאו עשה עמי מלאכה הוא אלא במלאכה זו בלבד לפיכך לא נשתעבד לאדונו אלא באותה מלאכה בלבד. רבא אמר במגביה מציאה זו עם מלאכתו דלא בטל ממלאכת רבו. רב פפא אמר כי קתני בפועל מציאתו לבעה"ב כגון דאקפי אגמא בכוורי ושכרו ללקוט לו בכוורי. ושפחתו. הא שפחה היכי דמיא אי דאייתי ב' שערות וכו' עד אמר לך ריש לקיש לעולם דאיתיה לאב ומציאתה לאביה היא והאי דקתני במתני' הרי אלו שלהן לאפוקי דרבה פי' למעט את אדוניה ממציאתה. ויש אומר לאפוקי מהא דאמר רבא בפ' האשה נקנית זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי באה משנתנו להוציא מזה הטעם של רבא. מציאת אשה שגירשה אע"פ שלא נתן לה עדיין כתובתה מציאתה שלה. אוקימנא במגורשת ואינה מגורשת פי' בתלמוד א"י אדם שגירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה חייב במזונותיה עד שיתן לה פרוטה אחרונה. אמר ר' יוסי מתני' אמרה כן אמר ר' אושעיא שלא תאמר הואיל וחייב במזונותיה עד שיפרע כתובתה תהא מציאתה שלו לפום כן תני מציאת אשה שגירשה לעצמה: מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר. אוקימנא כשחייב מודה. ואמאי לא יחזיר דחיישינן שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי וטורף ללקוחות שלא כדין. אי הכי כל שטרי דעלמא נמי נימא הכי. ודחי' כל שטרי דעלמא לא ריעי הני כיון דנפלי ריעי. אלא הא דתנן כותבין שטר ללוה אע"פ שאין

[א]בשטרי הקנאה דהא שעביד נפשיה אי הכי מתניתין דקתני אם יש בהן אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי ואתי למטרף לקוחות שלא כדין אמאי לא יחזיר נחזי אי בשטר הקנאה הא שעביד ליה נפשיה אי בשטר דלא הקנאה ליכא למיחש דהא אמרת כי ליכא מלוה בהדיה לא כתבינן א"ל רב אסי אע"ג דשטרי דלאו הקנאה כי ליכא מלוה בהדיה לא כתבינן מתניתין [א]כיון דנפל אתרע ליה וחיישינן דלמא אקרי וכתוב (א)[ב]אביי אמר עדיו בחתומיו זכין לו ואפילו שטרי דלאו הקנאה משום דקשיא ליה כיון דאמרת בשטרי דלאו הקנאה כי ליתיה למלוה בהדיה לא כתבינן ליכא למיחש דאקרי וכתוב אלא הא דתנן[ג] [א]מצא גיטי נשים ושחרורי עבדים דייתיקי מתנה ושוברים הרי זה לא יחזיר שמא כתובים היו ונמלך עליהם שלא ליתנם וכי נמלך עליהם מאי הוי והא אמרת עדיו בחתומיו זכין לו הני מילי היכא דקא מטו לידיה אבל היכא דלא מטו לידיה לא אמרינן אלא מתניתין דקתני מצא שטרי חוב אם יש בהם אחריות נכסים לא יחזיר ואוקימנא כשחייב מודה ומשום שמא כתב ללות בניסן ולא לוה עד תשרי בשלמא לרב אסי דאמר בשטרי אקנייתא מוקי לה בשטרי דלאו אקנייתא וכדאמרינן אלא לאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מאי איכא למימר אמר לך אביי מתני' היינו טעמא [ב]דחייש לפרעון ולקנוניא ולשמואל דאמר [ג]לא חיישינן לפרעון ולקנוניא מאי איכא למימר הניחא אי סבר לה כרב אסי דאמר בשטרי הקנאה מוקי (א) מתניתין בשטרי דלאו הקנאה אלא אי סבר כאביי דאמר עדיו בחתומיו זכין לו מאי איכא למימר שמואל מוקי למתניתין כשאין חייב מודה אי הכי כי אין בהן אחריות נכסים אמאי יחזיר נהי דלא גבי מן משעבדי מבני חרי מגבי גבי שמואל לטעמיה דאמר שמואל אומר היה רבי מאיר שטר חוב שאין בו אחריות נכסים אין גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי וכי מאחר שאינו גובה אמאי יחזיר אמר רבי נתן בר אושעיא [ד]לצור על פי צלוחיתו של מלוה ונהדריה להו ללוה לצור על פי צלוחיתו של לוה הוא

דאמר

בשטרי הקנאה. שמקנה לו נכסיו מהיום בין לא ילוה יגבה מהן לאותו זמן מהיום: **אי הכי.** דבשטרי דלאו הקנאה לא עבידי דכתבי אלא אם כן ראו הלואת המעות מתני' דקתני כו': **כי ליכא מלוה בהדיה.** ונותן מעות בפניהם לא כתבינן: **אביי אמר.** הא דתנן כותבין שטר ללוה בלא מלוה אפילו בשטר דלאו הקנאה נמי ואי נמי אתי למיטרף מהאידנא והוא לא לוה עד תשרי לא שלא כדין הוא דעדיו בחתומיו זכין לו מיום שחתמוהו וזכין לו השעבוד ואפילו לא הלוה המעות עד תשרי. ולהכי מוקי ליה אביי בהאי טעמא משום דקשיא ליה כיון דאמרת כו' (ב) אבל השתא דתנן כותבין חיישינן דלמא כתב ללות ולא לוה. ולקמיה פריך אמאי לא יחזיר הרי זכו ליה עדיו בחתומיו ושפיר טריף: **דייתיקי.** צואת שכיב מרע. ולשון דייתיקי דא תיקו זאת תיקום לדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי: **מתנה.** מתנת בריא: **ושוברין.** פרעון שטר: **הני מילי היכא דמטא שטר לידיה.** ואפילו לאחר זמן זכו לו חותמיו לגבות מזמן הכתוב בו. ואי קשיא הא דתנן (שביעית פ"י מ"ה) שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרין כשרין במאי מוקי לה אביי תריץ במוקדמת כתיבתן לחתימתן ולהכי פסולין שבא לטרוף משעת כתיבה א"נ שכתבו וחתמוהו בתשרי והם כתבו בתוכו ניסן שהוא ראש השנה לשטרות: **בשלמא לרב אסי.** דמוקי לההיא דכותבין בשטרי אקנייתא: **מוקי.** מתניתין בדלאו אקנייתא ולהכי לא יחזיר כדקאמר איתרע ליה וחיישי' דלמא אקרי וכתב והוה ליה מוקדם ולכן הופקר להשליכו: **לפרעון ולקנוניא.** שמא פרעו ומן הלוה נפל והא דקא מודה לא פרעתי עצה היא ביניהם של רמאות לטרוף את הלקוחות שלקחו ממנו קרקע שלא באחריות ויחלקו ביניהם: **ולשמואל דאמר.** לקמן: **לא חיישינן לפרעון.** בשטר הנמצא ואפילו אין חייב מודה דאם איתא דפרעיה מקרע הוה קרע ליה דאמר שמואל לקמן (דף טו:) המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים וכ"ש כשחייב מודה מהאי טעמא גופיה דמיום פריעתו הוא קורעו הלכך ליכא למיחש לאחר זמן לקנוניא מתני' במאי מוקי לה: **הניחא כו'.** ואי קשיא על כרחך לא סבירא ליה כאביי דאי כאביי ס"ל מאי איריא שטר הקנאה הא לאביי אין חילוק בין זה לזה דאפילו דלאו הקנאה נמי יחזיר הואיל ושמואל לא חייש לפרעון לאו פירכא הוא דמודה אביי בדלא מטא שטרא לידיה כדאמרן (ג) הלכך איכא למימר כתב ללות ולא לוה לגמרי ולא מטא לידיה מעולם: **שמואל מוקי לה כשאין חייב מודה.** בכתיבת השטר שאומר לוה לא כתבתי ומזויף הוא. וא"ת יתקיים בחותמיו כיון שנפל אתרע ליה ואמרינן מפני שפסול היה לא נזהר ומהמנינן ליה להאי:

אינו

אביי אמר עדיו בחתומיו זכין לו. מכאן קשה לרש"י דריש מסכת ראש השנה (דף ב. ושם ד"ה לשטרות) דתנן באחד בניסן ראש השנה למלכים ומפרש בגמרא דנפקא מינה לשטרי חוב המוקדמים ופרש"י שאם לא קבעו יום לתחלת שנת המלך אלא כל מלך לפי מה שעומד פעמים שאין להבחין כגון אם כתב בו בכסליו בשנת ג' למלך ובאו עדים ואמרו כשחתמנו בו לא ראינו שהלוהו אלא אמר הלוה לנו חתמו כאותה ששנינו כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו אבל ראינו שהלוהו אותה מלוה בתמוז בשנת ג' למלך ואין אנו יודעים אם קודם לכן או אחרי כן שאין אנו יודעים מתי עמד המלך אם בין [ו]תמוז לכסליו של אחריו והוה ליה כסליו תחלה א"כ מוקדם הוא ופסול או בין כסליו לתמוז של אחריו והוה ליה מאוחר וכשר והשתא שקבעו ניסן ר"ה הוה ליה תמוז תחלה ושטר מאוחר הוא וכשר והשתא לאביי כה"ג לאו מוקדם הוא דעדיו בחתומיו זכין לו ולרב אסי נמי דלית ליה למה הוצרכו לעשות תקנה כיון דלית ליה כותבין שטר ללוה אלא בשטרי הקנאה ועוד וכי רגילות הוא שישכחו כל העולם והסופר וב"ד מתי עמד המלך שהוצרכו לעשות תקנה בשביל כך ועוד דהוה ליה למימר דנ"מ טובא בכל שטרות שלא ידעו מאימתי לגבות כיון דאין יודעים מתי מתחלת שנת המלך וע"ק יותר אך אין מקומו הנה ונראה לפרש דנ"מ לשטרי חוב המוקדמים היינו כגון שאם עמד המלך בכ"ט באדר כשיגיע כ"ט באדר בשנה של אחריו פעמים יטעה הסופר ביום אחד ויסבור שעמד המלך אשתקד באחד בניסן ויכתוב עתה בכ"ט באדר שנה ראשונה ונמצא שטר זה מוקדם שנה שלימה וזה פסול לכולי עלמא שכותב עתה שנה של אשתקד אבל כשקבעו ניסן ר"ה לא יטעה דמיום שני לעמידת המלך שהוא ראש חדש ניסן כתב הסופר שנה שניה ומשם ואילך עד ניסן הבא:

משום דקשיא ליה לאביי. תימה דבשביל כך לא הוצרך לומר עדיו בחתומיו זכין לו דאפילו יסבור דאין זכין כרב אסי ומתניתין שכותבין שטר ללוה בשטרי הקנאה ודלמא מיקרי וכתב לא אמרי' יעמיד משנתנו בשחייב מודה ולא יחזיר משום דחיישינן לפרעון ולקנוניא כדאמר בסמוך וי"ל משום דקשיא לאביי לא ניחא ליה שנויא דרב אסי ומילתא באפי נפשה היא ולא קאי אדלאמר אביי עדיו בחתומיו זכין לו: **היינו** טעמא דחיישינן לפרעון ולקנוניא. וסברי רבנן אחריות טעות סופר הוא ולכך לא יחזיר אפילו אין בו אחריות וכן לרב אסי תימה אמאי קאמר משום דחיישינן לקנוניא לימא משום דחיישינן שמא פרעו וכבר נמחל שעבודו ועתה רוצה לחזור וללות בו כדי להרויח פשיטי דספרא ומלוה נמי רוצה בדבר שיטרוף מזמן מוקדם וי"ל משום פשיטי דספרא לא יפסיד ללקוחות ממון מרובה אף על גב דרב אסי חייש לכתב ללות ולא לוה ועתה רוצה ללות ומפסיד ללקוחות משום פשיטי דספרא היינו משום שכבר נתן לסופר ואינו רוצה להפסיד ועוד שסובר המלוה שיצא הקול משעת כתיבה אבל כשלוה ופרע לא הפסיד פשוט שנתן לסופר ועוד שירא המלוה שמעו הפריעה והלואה שנית לא נכתב השטר:

הא

מסורת הש"ס

א) לקמן [יט. כ.] לה:, ב) לקמן יח. [גיטין ס.], ג) [לקמן יד. טז:], ד) [לעיל ז: וש"נ], ה) [גיטין יג.], ו) גי' רש"א בין כסליו לתמוז שלפניו ועי' רש"י,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מוקי לה למתני' בשטרא דלאו אקנייתא: **(ב)** רש"י ד"ה אביי אמר וכו' אבל השתא דתנן. נ"ב והו לאמי דקס"ד השתא ומשום הכי פריך לקמיה אמאי לא יחזיר כו' אבל לאמי דמסיק הוה טעמיה דאביי משום דחיישינן לפרעון ולקנוניא והוה שטר שנמחל שעבודו: **(ג)** ד"ה הניחא וכו' הלכך איכא למימר. נ"ב פירוש כשאין חייב מודה:

◆

גליון הש"ס

גמ' אביי אמר עדיו בחתומיו. עי' רשב"א בחידושי קדושין דף כ"ז ע"א ד"ה ע"מ שתכתבו לו שטר:

◆

מוסף רש"י

דייתיקי. צוואת שכיב מרע, דא תהא למיקם ולהיות (גיטין כז.).

עין משפט נר מצוה

קיא א מיי' פכ"ד מהל' מלוה ולוה הל' א ועיין מ"מ שהניח בצ"ע סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף יג:

ב [טוש"ע ח"מ סי' מג סעיף טו]:

ג [טוש"ע ח"מ סי' סה סעי' יד]:

קיב ד מיי' פי"ח מהל' אבידה הל' א סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' סה סעיף ו:

◆

רבינו חננאל

מלוה עמו ניחוש שמא כתב ללות ולא לוה. ופריק רב אשי בשטרי הקנאה דהא שיעבד נפשיה בחליפין ולא חיישי' לנתינת המעות אלא נשתעבד מעידנא ההיא דקנו מיניה בחליפין. אביי אמר עדיו בחותמיו זכין לו פי' כיון שאמר לוה לעדים העידו עלי שיש לפלוני עלי כך וכך וכתבו שטר בזה וחתמו בו זכו למלוה ואע"ג דלא קנו מן הלוה והוא דנפיק שטרא מידא דמלוה אבל אי לא נפיק שטרא מתותי ידיה דמלוה חיישינן דלמא אכתי לא מטא לידיה דמלוה ומתני' דאוקימנא בשחייב מודה דהאי שטרא מטא לידיה דמלוה מההיא שעתא דנכתב ומיניה נפל. אמר לך אביי כי הא גוונא בדלא נקיט שטרא מתותי ידיה דמלוה חיישינן לקנוניא ומשום הכי לא הימנינן בהודאתו דלוה. ולא אשכחן פירכא לא להא דאביי ולא להא דרב אשי ותרוייהו בעינן דמטא שטרא בידא דמלוה. והא דר' יוחנן לא הוי להו תיובתא דיכול רב אשי למימר לא אמר ר' יוחנן אלא בשטרי דלאו אקנייאתא ולאביי נמי לא הויא תיובתא דהא לדבריו דר' יוחנן שייכי. מיהו סוגיא דשמעתין כר' יוחנן סלקא דאמר מחלוקת בשחייב מודה ר"מ דאמר יחזיר סבר שטר שאין בו אחריות נכסין לא גבי ממשעבדי מבני חרי הוא דגבי וכיון דמודה ליה ליכא למיחש הלכך יחזיר. ורבנן סברי גבי אפי' ממשעבדי הלכך לא יחזיר דחיישינן לקנוניא אבל בשאין חייב מודה דברי הכל לא יחזיר דחיישינן לפרעון ותניא בהדיא כוותיה. שמואל מוקי לה לכולה מתני' בשאין חייב מודה אבל בשחייב מודה דברי הכל יחזיר כי עדיו בחתומיו זכין לו א) (וכל) בשטרי הקנאה דהא שיעבד נפשיה. ובשטר שאין בו אחריות אע"פ שאין חייב מודה ב) ר"מ דאמר יחזיר למלוה לצור על פי צלוחיתו דכיון שאין בו אחריות נכסין אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי.

א) אולי צ"ל וכ"ש בשטרי הקנאה.

ב) צ"ל אמר ר"מ דיחזיר למלוה וכו'.

דאמר לא היו דברים מעולם אמר רבי אלעזר מחלוקת בשאין חייב מודה דרבי מאיר סבר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי ורבנן סברי [א](ממשעבדי הוא דלא גבי מבני חרי) מגבא גבי אבל כשחייב מודה דברי הכל יחזיר [ג]ולא חיישינן לפרעון ולקנוניא ורבי יוחנן אמר מחלוקת כשחייב מודה דרבי מאיר סבר שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי אבל מבני חרי מגבא גבי ורבנן סברי [א]ממשעבדי נמי גבי אבל כשאין חייב מודה דברי הכל לא יחזיר דחיישינן לפרעון תניא כוותיה דרבי יוחנן ותיובתא דרבי אלעזר בחדא ותיובתא דשמואל בתרתי מצא שטרי חוב ויש בהם אחריות נכסים אף על פי ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אין בהן אחריות נכסים בזמן שהלוה מודה יחזיר למלוה אין הלוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה דברי רבי מאיר שהיה רבי מאיר אומר שטרי [א] שיש בהם אחריות נכסים גובה מנכסים משועבדים ושאין בהם אחריות נכסים גובה מנכסים בני חורין וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה גובה מנכסים משועבדים תיובתא דרבי אלעזר בחדא דאמר לרבי מאיר שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה מנכסים משועבדים ולא מנכסים בני חורין וקאמר בין לר' מאיר בין לרבנן לא חיישינן לקנוניא וברייתא קתני שטר שאין בו אחריות נכסים ממשעבדי הוא דלא גבי הא מבני חורין מגבא גבי וקתני בין לר"מ בין לרבנן חיישינן לקנוניא דקתני אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אלמא חיישינן לקנוניא והא הני תרתי הוא

חדא

אינו גובה לא מנכסים משועבדים ולא מבני חורין. אם אין הלוה מודה דשטרא דלא שעבד בה נכסים לאו שטרא הוא והוה כמלוה על פה ושאין[ג] עליה עדים: **ורבנן סברי.** להא מיהא הוי שטרא שתהא כמלוה על פה בעדים הלכך גבי מבני חרי ולהכי לא יחזיר דכיון דנפל אתרע ליה ואמרינן מזויף הוא כדקאמר לוה: **ממשעבדי נמי גבי.** כדמפרש לקמן[ד] אחריות טעות סופר הוא וחיישינן לפרעון ולקנוניא: **אבל כשאין חייב מודה.** ואפילו מודה שכתבו אלא שאמר פרעתיו: **דברי הכל לא יחזיר.** דחיישינן לפרעון כדקאמר: **אף על פי ששניהם מודים כו'.** חיישינן לקנוניא: **בזמן שהלוה מודה.** שהוא חייב לו: **יחזיר למלוה.** שאין כאן קנוניא דלא גבי ממשעבדי: **גובה מנכסים משועבדים.** ולא יחזיר ואפי' שניהם מודים דחיישינן לקנוניא: **הני תרתי מילי הוי.** ולא אמרת תיובתא דרבי אלעזר בחדא:

ומשני

הא קאמר לא היו דברים מעולם. משמע שהלוה טוען שהוא מזויף דליכא למימר מה שטען לא היו דברים מעולם היינו שאומר פרעתי דא"כ נהדר ליה ללוה לצור ע"פ צלוחיתו ועוד דשמואל לא חייש לפרעון וקשה דאפילו יש בו אחריות אמאי לא יחזיר אם לא יקיימנו לא יגבה כלום ואם יקיימנו בדין יגבה ואין לומר דחיישינן שמא יוציאנו שלא בפניו או על הלקוחות ויתומים ולא נטעון להם מזויף משום דלא שכיח כמו שאין טוענין ליתמי נאנסו משום דלא שכיח כדאמרינן בהמוכר [את] הבית (ב"ב דף ע: ושם) וכיון דאין טוענין להו מזויף גם אין טוענין להם פרוע הוא אע"ג דשמואל סבר בפ' מי שמת (שם דף קנד: ושם) מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ונאמן לומר פרוע הוא במגו דאי בעי אמר מזויף מכל מקום ליתמי וללקוחות דלא טענינן מזויף לא טענינן פרוע הוא הא ליתא דאפילו לא נטעון להם מזויף הוא נטעון להם פרוע כדאמרי' בהמוכר [את] הבית (שם דף ע: ושם) גבי שטר כיס היוצא על היתומים דנשבע וגובה מחצה אבל בפלגא דפקדון טענינן להו החזרתי כמו אביהם שהיה נאמן לומר החזרתי במגו דאי בעי אמר נאנסו ולכך גם להם טענינן החזרתי אף על גב דלא טענינן להו נאנסו ועוד דעל כרחך טענינן להו מזויף או פרוע דאם לא כן לא שבקת חיי לכל בריה דיוכל כל אדם להוציא על היתומים ולקוחות ושלא בפניו שטר מלוה או שטר מכר שעשה כרצונו ולא נטעון להם וכן מוכח בפרק גט פשוט (שם דף קעד: ושם) דרב ושמואל דאמרי תרוייהו שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בידי אמר תנו נותנין לא אמר תנו אין נותנין ומפרש התם דנקיט שטרא אמר תנו קיימיה לשטרא לא אמר תנו לא קיימיה לשטריה אלמא טענינן מזויף הוא בשביל יתומים דרב סבר בפ"ב דכתובות (דף יט.) מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו ולא טענינן פרעתי א"כ אי לא קיימיה לשטריה טענינן מזויף וא"כ אמאי לא יחזיר ואין לומר כיון דנפל אתרע ליה הלכך אפילו יקיימנו יש לחוש שמא מזויף הוא ולכך קאמר לא יחזיר פן יטרוף כשתשתכח הנפילה דהא אמרינן לקמן (דף טז:) אמר שמואל מצא שטר הקנאה יחזיר דאי משום כתב ללות ולא לוה כו' משמע דאין הלוה בפנינו שהוא מודה מדקאמר שמא כתב ללות ולא לוה ואמאי יחזיר ניחוש שמא מזויף הוא ואפילו אם מקיים אותו אינו מועיל וכן רב אסי דאמר לקמן (דף יז.) המוצא שטר שכתוב בו הנפק יחזיר אמאי יחזיר ניחוש שמא זייף חתימת הדיינין וי"ל דמילתא דשמואל ורב אסי מיירי שאין הלוה בפנינו ולכך יחזיר ואין לחוש שמא מזויף הוא וכשירצה לגבות נטעון מזויף ואם יקיימנו יגבה ואפי' אם יבא אח"כ הלוה ויטעון מזויף הוא אין לחוש כיון שבא לידו בהיתר וכן משמע לעיל (דף ז:) דקאמר ואחר שמצא שטר שנפל ליד דיין כו' משמע אם המלוה מצאו גובה כיון שבא לידו בהיתר אבל הכא במתני' איירי שהלוה בפנינו בשעת מציאה וטוען מזויף ולכך כיון דאיכא ריעותא דנפילה וגם טוען הלוה בודאי מזויף לא יחזיר כי יש לחוש שמא יגבה מיתומים ולקוחות או שלא בפניו ע"י קיום השטר והקיום אינו מועיל כי שמא טרח לזייף השטר בטוב עד שסבורים העדים שהיא חתימתן כי ההיא דגט פשוט (ב"ב דף קסז.) דמנח ידיה אזרנוקא וכתב שרבא בעצמו היה סבור שהיא חתימתו ומיהו מלוה עצמו יכול להיות שיגבה ע"י קיום לפי שהוא יודע באמת שהוא מזויף יטרח לסתור ראייתו [ה]וא"ת לעיל (דף ז:) דאמר רבי יוסי נפל ליד דיין הרי הוא בחזקתו ולא חיישינן לפרעון ואע"ג דמשמע שהלוה בפנינו וטוען פרעתי דומיא דרישא דשנים אדוקין בשטר ואמאי לא יהא נאמן לומר פרעתי במגו דאי בעי אמר מזויף הוא דאז לא יחזיר פן יגבה מיתומים ולקוחות ואפילו מקויים לא מהני ליה כדפרישית וי"ל דאין זה מגו דטוב לו לומר פרעתי שלא יכחישנו שום אדם מלומר מזויף כי ירא פן יקיימנו ואע"ג שהקיום אינו מועיל לגבות בו מכל מקום אין טוען ברצון דבר שיכול להכחישו ואם נאמר שמן הלוה בעצמו הוא גובה ע"י קיום מצינו למימר דהרי הוא בחזקתו לא שיחזירנו למלוה שיש לחוש פן יוציאנו על יתומים ולקוחות אלא אם יקיימנו המלוה בעודו ביד המוצא יגבה מן הלוה ולא חיישינן לפרעון: **דברי** הכל יחזיר לפרעון ולקנוניא לא חיישינן. ולשמא כתב ללות בניסן כו' נמי לא חיישינן כדאביי ולקנוניא משום יש בו אחריות נקט דבשאין בו אחריות לא שייך קנוניא דלא גבי ממשעבדי דלא ידע ברייתא דבסמוך א"נ רבי אלעזר סבר דאין בו אחריות גבי ממשעבדי לרבנן דאחריות ט"ס הוא אע"ג דלא ידע ברייתא דבסמוך דסבר אי לאו טעות סופר הוא מבני חרי נמי לא גבי דכיון שמחל השעבוד מחל גם הקרן כמו לרבי מאיר וכן משמע קצת דקאמר מחלוקת כשאין חייב מודה דהיינו באין בו אחריות ועל זה קאמר בתר הכי אבל חייב מודה לפרעון ולקנוניא לא חיישינן משמע דאאין בו אחריות קאי: **הא** מבני חרי גבי. בלא דיוקא הוי מצי לאתויי דקתני בהדיא וגובה מנכסים בני חורין אלא שכן דרך הגמרא: **אלמא** חיישינן לקנוניא. ואע"ג דמצינו למימר טעמא דלא יחזיר משום דשמא כתב ללות בניסן מ"מ קשיא דר"א דאמר יחזיר ולא חייש: **הני** תרתי מילי נינהו חדא היא. וא"ת ואמאי חדא היא הלא לא הוצרך לומר ר"א אבל כשחייב מודה דברי הכל יחזיר לפרעון ולקנוניא לא חיישינן דהוה מצי למימר בין במודה בין באינו מודה לרבי מאיר יחזיר באין בו אחריות דאינו גובה בו כלום ולרבנן לא יחזיר דגבי ממשעבדי וחיישינן לקנוניא וי"ל דהא דקאמר לפרעון ולקנוניא לא חיישינן מתניתין קשיתיה דתנן וכל מעשה ב"ד יחזיר אלמא לא חיישינן לקנוניא ולא יעמידנו בשטרי חלטאתא כדדחי לקמן (דף טז:) וכיון דמכח מתניתין קאמר לא חשיב לה אבל מה שמפרש דלר"מ אינו גובה כלום באין בו אחריות זה לא הזקיקה אותו המשנה לפרש ולכך קאמר חדא היא ולשמואל בתרתי משום דהא דקאמר לא חיישינן לפרעון ולקנוניא לא מכח מתניתין קאמר דהא בעלמא קאמר ליה מצא שטר הקנאה בשוק כו':

מאי

עין משפט
נר מצוה

קיג א מיי' פי"ח מהל' גזילה ואבידה הל' א ופי"ח מהל' מלוה ולוה הל' ג וע"ש ובלא פי' שאין לו אחריות כו' סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף א:

◆

רבינו חננאל

אמר ר' אלעזר רישא דמתני' בשטרי דאית בהו אחריות דברי הכל לא יחזיר. ובשאין בהן אחריות מחלוקת שאין חייב מודה ר"מ אמר יחזיר דכל שטר שאין בו אחריות נכסין אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי. ור' יוחנן אמר מחלוקת בשחייב מודה וכו'. תניא כוותיה דר' יוחנן מצא שטרי חוב אם יש בהן אחריות נכסים אע"פ ששניהן מודין לא יחזיר לא לזה ולא לזה אין בהן אחריות נכסים בזמן שמודה הלוה יחזיר למלוה אין הלוה מודה לא יחזיר לא לזה ולא לזה ששטר שאין בו אחריות נכסים אע"פ שאינו גובה ממשעבדי גובה מבני חרי דברי ר"מ. וחכ"א אחד זה ואחד זה גובה ממשעבדי. א) פי' בהא מתניתא בשטר שאין בו אחריות בזמן שהלוה מודה יחזיר דהא לא גבי אלא מבני חרי דברי ר"מ וחכ"א לא יחזיר שגם שטר שאין בו אחריות גובה ממשעבדי נמצאת חלוקתם בשחייב מודה תיובתא דשמואל ור"א דאמרי מחלוקת בשאין חייב מודה וכי ר"מ סבר כי שטר שאין בו אחריות נכסים אינו גובה לא ממשעבדי ולא מבני חרי ובהא מתניתא קתני כי שטר שאין בו אחריות נכסים גובה מבני חרי דברי ר"מ וברישא דמתני' בשטרי שיש בהן אחריות לא דיבר ר"א כלום. שמואל דאמר כולה מתני' בשאין חייב [מודה] אבל בשחייב מודה דברי הכל יחזיר למלוה דלפרעון ולקנוניא לא חיישי רבנן ומתניתא דקתני אע"פ ששניהן מודין לא יחזיר מאי טעמא לא יחזיר לאו משום דחיישינן לפרעון ולקנוניא הלכך עוד הויא תיובת' למאן דתני בהדיא לא חיישינן לפרעון.

א) נראה דצ"ל פי' דהא מתניתא ס"ל דשטר שאין בו וכו'.

מסורת הש"ס

א) רש"ל מ"ז, ב) [לקמן יד. טז:], ג) בס"א: שאין, ד) [דף יד.], ה) עיין בתוס' פ' מי שהיה נשוי דף לג: ד"ה דינא. רש"א,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' שהיה ר"מ אומר שטרי חוב שיש:

חדא הוא דחד טעם הוא דמשום דקאמר רבי אלעזר מחלוקת בשאין חייב מודה הוא מתרץ הכי תיובתא דשמואל בתרתי חדא כרבי אלעזר דהא מוקי מתניתין בשאין חייב מודה וחדא [א]דאמר שמואל מצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעלים [ב]ולא חיישינן לפרעון תיובתא דקתני הכא אע"פ ששניהם מודים לא יחזיר לא לזה ולא לזה אלמא חיישינן לפרעון וכל שכן הכא דלא מודה לוה דחיישינן לפרעון אמר שמואל מ"ט דרבנן [א]סברי [ג]אחריות טעות סופר הוא א"ל רבא בר איתי לרב אידי בר אבין ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל שבח שפר ושעבוד צריך לימלך לימא מאן דאמר הא לא אמר הא לא קשיא כאן בשטר הלואה דלא יהיב איניש זוזי בכדי כאן במקח וממכר דעביד איניש דזבין ארעא ליומיה כי ההיא דאבוה בר איהי זבין עליתא מאחתיה אתא בעל חוב טרפא מיניה אתא לקמיה דמר שמואל אמר ליה כתבה לך אחריות אמר ליה לא אמר ליה אם כן זיל לשלמא א"ל והא מר הוא דאמר אחריות טעות סופר הוא א"ל הני מילי בשטרי הלואה אבל בשטרי מקח וממכר לא דעביד איניש דזבין ארעא ליומיה [ד]אמר אביי ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות ובא בעל חוב דראובן וקא טריף ליה מיניה [ה]דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה ולא מצי א"ל לאו בעל דברים דידי את דא"ל דמפקת מיניה עלי דידי הדר איכא דאמרי [ג]אפי' שלא באחריות נמי דא"ל לא ניחא לי דליהוי לשמעון תרעומת עלי ואמר אביי [ד]ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין עד שלא החזיק בה

יכול

ומשני חדא הוא דחד טעמא הוא. טעם אחד הזקיקו לרבי אלעזר לומר את שתיהן דמשום דקאמר מחלוקת דמתניתין בשאין חייב מודה הוחקק לומר שאינו גובה אפילו מבני חורין וכיון דהוצרך לכייס אבל כשחייב מודה דברי הכל יחזיר הוזקק לומר לא חיישינן לקנוניא: **שטר הקנאה.** דליכא למימר כתב ללוות ולא לוה דהא אפילו לא לוה שעביד נפשיה: **ולא חיישינן לפרעון.** אפילו אין חייב מודה דאם איתא דפרעיה מקרע הוה קרע ליה והכא קתני אע"פ ששניהם מודים כו': **וכ"ש כשאינו מודה.** והא לא קשיא לר' אלעזר דהוא אמר בשאין חייב מודה לא יחזיר שום שטר הלואה לגבות דהאי דקאמר ר' מאיר יחזיר משום דלאו בר גבייה הוא: **מאי טעמייהו דרבנן.** דאמרי כי אין בו אחריות נכסים גובה אף מן המשועבדים: **אחריות טעות סופר הוא.** כשאינו כתוב בשטר סופר הוא שטעה אבל זה לא לוה לו מעותיו בלא אחריות נכסים דלא שדי איניש זוזי בכדי: **שבח שפר ושעבוד צריך לימלך.** הסופר צריך לימלך במוכר שדה לחבירו לישאל הימנו אם יקבל עליו לכתוב בשטר המכירה שהוא שיעבד לו נכסיו למכירה זו שאם יצא בעל חובו ויטרפנה מן הלוקח שיגבה לוקח זה הקרן והשבח שהשביח בה לפני טירפא משפר עידית שבנכסים ואם לא נמלך בו לא יכתוב שיש מוכר שאין מקבל עליו אחריות ואף אם קבל על הקרן לא קבל על השבח ואף אם קבל על שניהם לא קבל להגבותו מן העידית אלא מן הבינונית. אלמא לאו טעות סופר הוא דאיכא למימר אמליך ביה ולא קבל עליה: **לימא מאן דאמר הא.** משמיה דשמואל: **לא אמר הא.** ואמוראי נינהו אליבא דשמואל: **בשטרי הלואה.** טעות סופר הוא כיון דלא אכיל פירות ולא מתהני מידי לא שדי זוזי בכדי לאוזפיה בלא אחריות חה ימכור נכסיו וכשיבא לגבות לא ימצא כלום: **עביד איניש דזבין ארעא ליומא.** לספק יום אחד שמא לא יטרפוה ממנו ואם יטרפוה שמא לזמן מרובה ואוכל בתוך כך פירות הרבה: **זיל לשלמא.** אין כאן עוד דין שמחלת על הכל: **באחריות.** אם יטרפוה ממנו ישלם לו: **לאשתעויי דינא בהדיה.** דבע"ח ולסלקו מעל שמעון בכל טענה שיוכל לטעון ולומר פרעתיך כך וכך או כך וכך יש לי עליך תביעה ואני מעכב חוב זה תחתיו: **ולא מצי.** בע"ח למימר ליה לאו בעל דברים דידי את בדבר זה קרקע שמעון אני נוטל אם יש לך תביעה עלי העמידני בדין: **דמפקת מיניה עלי הדר.** מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי: **עסיקין.** עוררין כמו התעשקו עמו (בראשית כו):

יכול

מאי טעמייהו דרבנן. תימה אי שמואל ידע ברייתא דקתני אחד זה ואחד זה גובה מנכסים משועבדים א"כ היה לו לפרש המשנה כוותיה ולא הוה איתותב ואי לא ידע ברייתא מנליה דלרבנן אין בו אחריות גבי ממשעבדי וי"ל דלא ידע הברייתא ומ"מ אית ליה מסברא כדפרישית לעיל (דף יג: ד"ה דברי) דאי לא גבי ממשעבדי לא גבי נמי מבני חרי כמו לר"מ: **שעבוד** צריך לימלך. בשטרי מקח ואי לא כתבו מבני חרי נמי לא גבי אי בעל חוב טרפה לה כדאמר בסמוך אפי' שלא באחריות דלא ניחא לי דלהוי תרעומת דשמעון עלי אלמא לא הדר עליה אבל אי נגזל טרפה חוזר על הגזלן אפילו בלא אחריות ואפילו ממשעבדי כיון דהוי מקח טעות הוי ליה שטר הלואה והשתא א"ש דלא קאמר הכא פירי דמיירי שבעל חוב טרפה ולית ליה פירי כדאמר לקמן (דף טו.) בעל חוב גובה את השבח שבח אין פירי לא והא ניחא נמי דלקמן (שם) אמר שמואל אמליך וכתוב שופרא ושבחא ופירי ולא קאמר שעבוד כדהכא משום דלקמן מיירי בנגזל שטרפה אף בלא כתיבת שעבוד חוזר עליו ואפי' ממשעבדי והיינו טעמא כדפרישית דכיון דיש לו שטר מקח והרי מקח בטל שגזולה היתה והוי ליה שטר הלואה דאמרינן ביה אחריות טעות סופר הוא והא דאמר שמואל בחזקת הבתים (ב"ב דף מג.) המוכר שדה שלא באחריות אין מעיד לו עליה מפני שמעמידה בפני בעל חובו הא לאו הכי מעיד לו עליה אפי' נמצאת שאינה שלו משמע דלא הדר עליה התם מיירי שפירש לו בשטר שלא באחריות אבל סתמא הדר עליה: **דינא** הוא דאתי ראובן. תימה מאי נפקא מינה דהא כל מה שיוכל לטעון ראובן טוען שמעון דטוענין ללוקח ואין לומר דנ"מ אם יש לבע"ח עדים שקרובים לראובן ורחוקים לשמעון דאי טעין נמי שמעון הם פסולים דכיון דאי מפסיד שמעון הדר על ראובן כדמוכח ספ"ק דמכות (דף ז.) גבי אלעא וטוביה קרובים דערבא הוו וקא מסיק דפסולים אף ללוה ולמלוה כיון דאי לית ליה ללוה אזיל בתר ערבא ומהאי טעמא נמי א"ל דנ"מ אם יש לשמעון עדים שהם קרובים לו ורחוקים לראובן דכי נמי טוען ראובן פסולים שעל פי עדותם ישאר הקרקע ביד שמעון שהוא קרובם וכל שכן כשקנה שלא באחריות שהם פסולים שאז מרויחים לו הקרקע לגמרי וי"ל דנ"מ אם אמר שמעון אין לי עדים ואין לי ראיה ואח"כ מצא עדים או ראיה שהוא אינו יכול להביא דאין הלכה כרשב"ג בראיה אחרונה (סנהדרין דף לא.) וראובן יביאם א"נ כגון שבעל חוב חייב שבועה דאורייתא לראובן והשתא יגלגל עליו שבועה שלא פרע אבל לשמעון לא ישבע אלא שבועה דרבנן ובפרק הכותב (כתובות דף פח.) אמר אי פקח הוא מייתי ליה לידי שבועה דאורייתא אלמא יש חומר בשבועה דאורייתא יותר משבועה דרבנן בנרות דולקות ונודות נפוחות כדמפרש בתשובת הגאונים[ה] ועוד נפקא מינה כגון שראובן פקח ובעל דברים ועוד שאינו מעיז ברצון נגד ראובן לפי שידע שפרעו או אם יכול ראובן ללכת עמו לב"ד הגדול ושמעון אינו יכול [וע"ע תוס' כתובות צב: ד"ה דינא הוא וכו']: **ויצאו** עליה עסיקין. פי' עוררין ולא אנסין מדמפליג בין מכר באחריות ללא באחריות וכן מוכח פ' שבועת העדות (שבועות דף לא. ושם) ואשר לא טוב עשה וגו' זה הלוקח שדה שיש עליה עסיקין ואי אנסין תבא עליו ברכה: **עד** שלא החזיק בה כו'. תימה היכי מיירי אי גם לא נתן מעות פשיטא דיכול לחזור בו דאפילו מי שפרע ליכא ואי נתן המעות אמאי יכול לחזור בו והא קרקע נקנית בכסף אם לא נעמיד באתרא דלא קנו בכספא ועוד משהחזיק בה אינו יכול לחזור בו אבל באחריות יכול לחזור בו אמאי יכול לחזור בו כיון שנתן מעות והחזיק כמשפט ועוד חזקה דדייש אמצרי לא אשכחן בשום מקום ולמה הניח חזקה דתנן במתני' (ב"ב ד' מג.) דנעל גדר ופרץ ועוד מאי שנא הכא ששואל מאימתי הוי חזקה יותר מבשום מקום דבכמה מקומות מזכיר חזקה ולא בעי מאימת הוי חזקה ופירש ריב"א דמיירי כגון שקנאה בקנין גמור כגון בחליפין ולא נתן מעות וקאמר עד שלא החזיק בה חזקה דמפרש בתר הכי דייש אמצרי שלא הלך לארכה ולרחבה ולא סמכה דעתיה יכול לחזור בו משהחזיק בה שהלך לארכה ולרחבה אינו יכול לחזור בו אבל באחריות יכול לחזור בו כיון שלא נתן מעות ויש עוררים הואיל וסופו לשלם מעותיו עתה שהם בידו יעכבם וא"ש דדייש אמצרי אינה חזקה גמורה אלא לראותה אם היא מיושבת על לבו וא"ת כשהחזיק בה אמאי אינו יכול לחזור בו כיון שלא נתן מעות לימא ליה שקול ארעא בזוזך אפילו אית ליה זוזי לפי המפרשים דאפילו אית ליה לבע"ח בשאר דברים וגרסינן בהמוכר פירות (ב"ב ד' צב: ושם ד"ה אי) אי לתנהו להנהו זוזי כו' וי"ל דהכא מצי א"ל האי ארעא אינה שוה כפי מעותי לפי שיש עליה עוררים אבל שור שנגח כיון דלאייקר שוה מעותיו שפיר:

ויש

מסורת הש"ס

א) לקמן טז:, ב) [לעיל יג: וש"נ], ג) [לקמן טו: כתובות קד: ב"ב קסט:], ד) ב"ק ח: כתובות צב: [ע"ש], ה) [עיין ערוך ערך הסת],

◆

מוסף רש"י

שטר הקנאה. שקנו ממנו שאפילו לא ילוה המעות שיעבד עצמו לשלמם (לקמן טז:). **אחריות טעות סופר הוא.** שטר שאין בו אחריות גובה מנכסים משועבדים, שלא הלוה זה מעות אלא באחריות שעבוד נכסיו והסופר טעה (כתובות קד:) אחריות שאינו כתוב בשטר אלא נכתב השטר סתם, טעות ושגגת הסופר הוא וכמי שכתב בו אחריות דמי (רשב"ם ב"ב קסט:). **דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה.** דבעל חוב לסלקו מאותו קרקע בדברים, אם ישלו לראובן שום תביעה על בעל חובו לומר פרעתיך, דקי"ל במס' שבועות (מא.) דאע"ג דנקיט שטרא אי א"ל אישתבע לי דלא פרעתיך בעי אישתבועי (ב"ק ח: וכעי"ז כתובות צב:). **ולא מצי א"ל.** בעל חוב לראובן, **לאו בעל דברים דידי את.** בקרקע זו, שכבר יצתה מרשותך ואנא שיעבודי שקילנא (ב"ק ח:) איני טורף ממך כלום (כתובות צב:). **דא"ל.** ראובן, **דמפקת מיניה עלי הדר.** מה שאתה מוציא משמעון יחזור עלי, שהרי קבלתי עלי אחריות (ב"ק ח:). **איכא דאמרי אפילו שלא באחריות נמי.** מכרה ראובן לשמעון, לא מצי אמר ליה בעל חוב לראובן לאו בעל דברים דידי את (כתובות צב:). **ויצאו עליה עסיקין.** עוררין לומר שלנו היא (ב"ק ט.).

עין משפט נר מצוה

קיד א מיי' פי"ח מהל' גזילה ואבידה הל' א ופי"ט מהל' מכירה הל' ג ופי"ח מהל' מלוה ולוה הל' ג ובכסם דלא פירש שאין לו עליו אחריות סמג עשין פב לד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף א וסי' קיא סעיף א וסי' רכה סעיף א:

קטו ב ג מיי' פי"ט מהל' מכירה הל' ע סמג לאוין קט ועשין פב טוש"ע ח"מ סי' רכו סעיף א:

קטז ד מיי' שם הל' ב טוש"ע שם סעיף ה:

◆

רבינו חננאל

והוא שמואל דאמר המוצא שטר הקנאה בשוק יחזירו לבעלים דלא חיישינן לפרעון מש"ה אמרי' תיובתא לשמואל בתרתי אבל ר' אלעזר לא שמעינן ליה דאמר בהדיא דברי הכל לא חיישינן לפרעון תיובתא עליה בחדא. וקי"ל כר' יוחנן דתניא כוותיה ונדחו דברי שמואל ור' אלעזר דהא איתותבו אבל תירוצא דרב אשי ודאביי לא נדחו דהא דר' יוחנן לא הוי להו תיובתא כדפרשינן לעילא. אמר שמואל מאי טעמייהו דרבנן דאמרי שטר שאין בו אחריות גבי אפי' ממשעבדי קסברי אחריות טעות סופר הוא. ומי אמר שמואל הכי והא אמר שמואל שפר שבח ושעבוד צריך לאימלוכי ביה לאו מכלל שאם לא נמלכו ביה אין כותבין ואי לא כתיב ליה [א] לא שפר ולא שבח ולא שעבוד דהוא אחריות ואי אמרת אחריות טעות סופר הוא ואע"ג דלא כתב כמאן דכתב דמי אמאי לית ליה שעבוד. ופריק לא קשיא הא דאמר אחריות טעות סופר בשטרי הלואה ומתני' ומתניתא בשטרי הלואה אבל בשטרי מקנה לא אמרי' טעות סופר הוא דעביד מאן דזבין ארעא ליומיה כי הא דאיבות בר איהא זבן עיליתא מאחתיה וכו' ובהא אמר שמואל צריך לאימלוכי ולית הלכתא כשמואל אלא כדאסקינן לשמעתא והלכתא אחריות טעות סופר הוא בין בשטרי הלואה בין בשטרי מקח וממכר. המוכר שדה לחבירו [ב] שלא באחריות

א) אולי צ"ל ואם לא כתב ליה לית ליה לא שפר וכו'.

ב) נראה דצ"ל שלא באחריות ויצאו עליה עסיקין והחזיק בה וכו'.